

Skamstrup under besættelsen 1940-1945

Førstelærer V. K. Andersens beretning, kommenteret af søn
Bertel Lindholm-Andersen

Og

Købmand Svend Burøs beretning, kommenteret af datter
Gerda Quist Jensen

Juli 2011

Forord

I de sidste år af besættelsen 1940-1945 var en gruppe Modstandsfolk i Skamstrup-Mørkøv aktiv ved modtagelse af nedkastede våben og ved etablering af et vagtværn.

To af gruppens medlemmer har nedskrevet deres beretning om gruppens virke.

Førstelærer V. K. Andersens beretning i det første afsnit af dette temahæfte (side 2), er stillet til rådighed af hans søn Bertel Lindholm-Andersen, der inden sin død kommenterede beretningen.

Købmand Svend Burøs beretning i afsnit 2 (side 10) af hæftet er i form af en tale, holdt i præstegården efter befrielsen på opfordring af Pastor Borregaard. Beretningen, der er bibeholdt i den oprindelige retskrivning, er stillet til rådighed af Svend Burøs datter Gerda Quist Jensen, der også har givet sine egne erindringer.

Temahæftet indgår som en del af Skamstrups historie, der er tilgængelig for interesserede i udstillingen "Landsbyskolen".

Skamstrup juli 2011

1. Medlem af modstandsgruppen i Skamstrup, Førstelærer V. K. Andersens beretning med kommentarer og erindringer af søn Bertel Lindholm- Andersen.

Skamstrup under besættelsen:

Under krigen var der her og i omegnen ganske fredeligt, og vi så kun sjældent tyske soldater eller patruljer. De indtryk vi havde under besættelsen fik vi hovedsageligt, når vi rejste med toget, og de få indtryk var af ganske positiv karakter forstået således, at de menige tyskere f.eks. høfligt rejste sig for min mor, der af og til måtte stå op i en sidegang, eller når vi så parader marchere med klingende musik ad Store Kongensgade op ad Strøget, for endelig at slutte på Rådhuspladsen med en koncert, dog uden mange tilhørere. Det var jo først efter krigens afslutning jeg hørte om deres rædselsgerninger, der jo især gik ud over andre lande, men det er en anden og mere grufuld historie.

I løbet af sommeren 1943 blev det besluttet at danne en modstandsgruppe her i byen. Grundlæggeren eller stifteren var skytte Gunnar Nielsen ude i Vinskoven.

Men ellers vil jeg lade min far, V.K.Andersen, berette videre i det følgende, som han selv har nedskrevet:

V. k. Andersens beretning:

"Jeg kendte til familien Nielsen fra Vestlolland fra min tid som lærer i Horslunde-Nordlunde kommune på Lolland. Gunnar Nielsen var på det tidspunkt skytte på Christianssæde gods, men flyttede først i trediveerne til Skamstrup som skytte i Vinskoven under Torbenfeldt gods. Jeg talte ofte med ham, da han havde børn her i skolen. I løbet af 1943 tog dannelserne af modstandsgrupperne fart over hele landet, og også her blev der lidt røre om sagen. Efter nogle besøg af Nielsen, hvor han indirekte berørte grupperne rundt omkring, kom han en dag i sensommeren 1943 op til mig, for at sondere og luftede tanker om eventuelt at få dannet noget lignende her. Jeg arbejdede i køkkenhaven (hvor min kone og jer nu bor) og vi satte os på en bænk, hvor han så fremfører sit egentlige ærinde, nemlig dannelsen af en gruppe her i sognet. Han pointerede kraftigt, at det var farligt, og at vi kunne risikere livet, hvis vi blev taget af tyskerne. Jeg bad om at tænke over det, da jeg ville tale med min kone om sagen og risikoen, men da hun ikke havde noget imod, at jeg deltog, slog jeg til, da Nielsen nogen tid efter kom igen. Vi drøftede da indgående sagen, da det var meget, meget vigtigt, at de, der skulle være medlemmer, kunne holde tand for tunge, og at der ikke kom det mindste frem om planerne. Vi drøftede da forskellige emner, der kunne komme på tale, og Nielsen skulle da sondere stemningen blandt de foreslåede personer. Vi talte om 10-15 mand, og da Nielsen diskret havde undersøgt deres forhold og vejret

stemningen, blev gruppen så dannet og kom til at bestå af følgende: Leder og ko-ordinator skytte Gunnar Nielsen, der havde kontakt med modstandsbevægelsen i København og hvorfra vi senere modtog ordrerne, købmand Svend Burø, malersvend Emil Larsen, arb.mand Herman Hansen, brødrene Helge og Herløv Hansen på 'Gernersdal', lærer V.K.Andersen – alle af Skamstrup. Endvidere kommis Madsen fra forretningen Vestergård i Mørkøv, kommis Erik Houlberg, Mørkøv samt installatør Mikkelsen, der skulle være behjælpelig med det rent praktiske med ledningers evt. nedtagelse m.v.

Efter flere hemmelige møder i skolestuen, skulle vi så i aktion først på året 1944. Vor opgave lød på, at vi skulle sprænge banelinien i luften i kurven ved 'Tvedekroen', hvis tyskerne skulle anvende banen Kalundborg-København til troppetransporter el. krigsmateriel. Vi fik udleveret plastisk sprængstof, ledninger, stormtændstikker m.v. samt en instruktionsbog på flere sprog og var derude et par gange, hvor vi blev instrueret af en sprængstofekspert hvorledes det hele skulle foregå, og tog nøje kending af skovene deromkring til flugt, hvis det skulle blive nødvendigt. Imidlertid blev dette ikke aktuelt, og vi blev da alle overført til en gruppe, der skulle modtage våbenladninger, nedkastet om natten af engelske bombefly".

(Her kan undertegnede lige indskyde, at jeg dengang gik på Jyderup Realskole og hver dag i den kolde tid tog med toget fra Jyderup til Mørkøv. Engang i løbet af 1944 var det en såkaldt 'slæber', altså transporttog, og dette medførte et større antal tyske kampvogne, én på hver ladvogn, hvilket jeg som stor dreng fandt betænkeligt, for jeg havde da læst om jernbanesabotager i aviserne, og hørt mine forældre tale om det, dog uden at vide, at min far evt. skulle være med til at anbringe sprængstof på skinnerne. Så da jeg så dette krigsmateriel, fandt jeg det tilrådeligt at stå på et trinbræt på den forreste vogn lige efter lokomotivet således, at jeg kunne holde øje med noget evt. usædvanligt anbragt på skinnerne, og toget kørte tilpas langsomt, så jeg evt. kunne nå at springe af i påkommende tilfælde). At der foregik et eller andet 'mystisk' opdagede jeg engang, da jeg skulle have fat i min far. Kraftig raslen af våben fra den aflåste skolestue afslørede, at der foregik noget, der ikke vedkom mig - der var ganske enkelt instruktion i våbenbrug).

Nå tilbage til min fars beretning.

"Vor gruppes 'løsen' var ved første våbenedkastning 'Veronica', der blev oplæst i radioen i BBCs udsendelser til Danmark, senere blev det hilsen til 'Viggo', 'Harald' og 'Bruno' samtidig med en hel masse hilsener til andre modtagegrupper i landet.

Første modtagelse fandt sted i oktober 1944 ved fuldmåne i Kattrup-skoven på en mark op mod skoven ved Kattrup hovedgård, lige når man kommer ud af hulvejen fra Bromølle. Vi var cyklet enkeltvis ad forskellige veje til området omkring kroen, hvor cyklerne blev gemt i skoven, herfra til fods videre, for lidt efter lidt at samles ved nedkastningsstedet. Maskinen kom planmæssigt ved

midnatstid henover stedet og ved lyssignaler markerede vi, at stedet var rigtigt.

Der nedkastedes den nat 24 containere, der alle lå nøjagtigt på stribe langs skovkanten. Maskinen forsvandt hurtigt, og vor opgave var nu at samle op og nedlægge containerne i grøfter og dække dem til med løv og grenstumper. Vor mission var dermed endt for denne gang, og det nedkastede blev dagen efter afhentet til bestemmelsesstedet, (vistnok Fyn eller Jylland).

Næste modtagelse fandt sted ca. 14 dage efter på samme tid og sted; men vejret var denne nat meget blæsende, og da maskinens bombeluger åbnedes for containerne, blev de af vinden ført langt ind i en granskov, hvor vi i mørket havde meget besvær med at finde dem og få dem slæbt ud, men det lykkedes da.

På en faldskærm med en container knækkede linerne, da den blev kastet ud, så den landede på jorden med et brag. Indholdet: radioudstyr og en del andre ting blev spredt rundt om på marken, og det var med lommelygter meget vanskeligt at finde de forskellige dele i mørket. En hvid faldskærm (der jo er såre let at se fra et evt. tysk fly) havnede i toppen af et stort egetræ, og skytte Dalskov fra Kattrup gods, der var til stede, måtte hente stige og save, så vi kunne fjerne det øverste af toppen, og langt om længe lykkedes det at få det hele ned. En anden faldskærm var af blæsten drevet længere væk og blev først fundet nogle dage efter. En os ukendt officer, der den nat ledede foretagendet, beværtede os med whisky, der hjalp på vor skiftevis kulde og varme ved at bakse med de uhyrligt tunge containere, hvoraf der i én af dem var uldne sokker og chokolade til os alle. En meget lang og besværlig nat, hvor vi først kom hjem om morgenen. På grund af den bortdrevne faldskærm, blev skytte Dalskov og hans søn, Frantz, senere taget af tyskerne og kom i Vestre fængsel, hvor de mod forventning ikke led den helt store overlast, men kom velbeholdne tilbage ved krigens slutning.

Vi fortrak nu fra nedkastningsstedet ved Kattrup og drog til Vinskoven, hvor der i kanten af denne skulle være to nedkastninger, første gang i januar 1945 ved fuldmåne, og denne sending våben blev i Svend Rasmussens (Svend Vognmand!) kreaturtransportvogn afleveret i laden på en gård i Tornved. Vort 'feltråb' i tilfælde af uventede gæster var denne aften det noget ejendommelige men også pudsige: "Hitler halter" og undervejs til skoven mødte vi nogle ukendte personer på cykel, der på et tidspunkt vendte om og kørte bagefter os. Vi vidste ikke hvem de var, men én af dem standsede pludselig op og spurgte, om vi kendte en person, der hed Hitler, hvorefter vi svarede: "Joh, og han halter", og så vidste vi jo de var ude i samme ærinde som os. Ved denne nedkastning i Vinskoven fik vi noget af en forskrækkelse, da vi ventede på maskinen og der pludselig lød et skud i den ellers stille nat, hvilket var et aftalt tegn til at der var fare på færde og vi skulle sprede os og komme i skjul; men heldigvis viste det sig, at den ensomme mand på vagt i skovkanten var kommet til at pille ved aftrækkeren og afgav et skud, der gav voldsomt ekko i skoven, hvilket bagefter kostede ham en ordentlig balle.

Ved den lejlighed var der som nævnt flere os ukendte folk med, bl.a. en del politifolk fra Holbæk. Anden gang ved Vinskoven i februar skulle vi have haft

en nedkastning, men der kom ingen maskine, mens vi var der, idet den engelske maskine havde misforstået tidspunktet og var kommet før tiden således, at vi ikke var kommet på plads og kunne afgive de aftalte lyssignaler. Den var fløjet videre og havde nedkastet hele indholdet på Torbenfeldts marker ved Kagerup-vejen, hvor vi så aftenen efter var ude og samle det hele op, indholdet pakket ud og læsset på nogle camouflerede ølbiler, der kørte det til Holbæk. De tomme containere slæbte vi ud på marken, hvor de blev kastet i en vandfyldt mergelgrav. Vi skulle have haft en nedkastning mere ved Kongsdal, men så kom kapitulationen heldigvis, for tyskerne havde os i søgelyset fik vi senere oplyst, og vor skæbne havde i modsat fald være beseglet. Det kan lige tilføjes, at tyskerne fra luften havde opdaget, der var noget på færde i Vinskoven og sendte et kompagni på ca. 300 ungarere, der lå indkvarterede på Mørkøv centralskole, på eftersøgning, der ikke gav noget for dem interessant resultat, og efter øjenvidners beretning bare gik i gåsegang rundt og var ret uinteresserede i at hjælpe tyskerne så sent i krigens forløb. Skytte Nielsen havde af sikkerhedshensyn gravet sig en hule i en skrænt i skoven, hvor han sov om natten, og den havde de ungarske soldater passeret uden at opdage det mindste.

En noget dristig episode erindrer jeg: Vi manglede jo egentlige skydevåben, og kort efter at det danske politi var taget den 19. september 1944, havde skytte Nielsen hørt, at en lastbil fuld af beslaglagte politivåben skulle stå parkeret i gården til den nuværende Jyderup kommuneskole. Han fik fat i købmand Burø og maler-Emil, og d'herre cyklede derefter frimodigt over til skolen. Ganske rigtigt, her stod en vogn ubevogtet, radioen spillede højt inde hos tyskerne i de varme lokaler, så de tre slog uden videre et vindue ud under stor larm, for blot at opdage, at lige bag dette var der ingen våben. Så havde de den uforfærdethed at slå endnu et vindue ud i vognen, og her var der gevinst: 10 rifler blev stoppet i sække, hvorefter de uden videre cyklede tilbage til Skamstrup med kuppet!

Som nævnt havde vi i begyndelsen ingen våben, men senere fik vi rigeligt af dem. Først blev de gemt i skyttens omtalte hule, senere i 'Frøhuset' i skoven. Det øvrige krigsmateriel, håndgranater og andet, blev gemt dels i mit udhus under tørvæne og dels i kirkens krypt under alteret, hvor der var meget tørt.

Den 5. maj skulle vi møde i 'Strandparken' i Holbæk. Ankommet dertil blev vi i lastbiler kørt til amtsmandsboligen som bevogtning. Blev bispist på Postgården, hvor vi hørte den gamle konge, Chr.X tale. Vi blev derefter indkvarteret på Teknisk skole, hvorfra vi skulle forrette patruljetjeneste hele natten ad ruten: Nygade, Algade, Labæk, Smedelundsgade, sygehuset, Jernbanegade og tilbage igen. Fik lidt søvn på skolebordene. Dagen efter til spisning på 'Isefjorden', hvor menuen var flæskesteg, der imidlertid var så oversaltet, at den var uspiselig. På grund af de mange nye - såkaldte 'fritidskæmpere', der pludselig dukkede op med deres råben, skrigen, og komplet mangel på respekt for skydevåben, syntes jeg det kunne være nok og blev hjemsendt 8. maj, og dermed var vor rimeligt beskedne indsats forbi.

Efter krigen fik vi gennem forbindelser indenfor politiet at vide, at tyskerne trods bombardementerne af Shell-huset den 21.marts og dermed følgende brand i deres arkiver, udmærket kendte til vores gruppe, der stod lige foran arrestation med samme skæbne, som blev Hvidsten-gruppen og mange andre til del.

Til slut vil jeg lige omtale vor beskedne indsats i

Skamstrup Vagtværn.

I den politiløse tid fra sept. 1944 blev der også her i kommunen oprettet et vagtværn, der fik en slags politimæssig myndighed. Det var for vor gruppe her vigtigt at komme i dette vagtværn, da vi med offentligt legitimationskort med større sikkerhed kunne færdes om natten. Gruppen havde forinden mødet, hvor vagtværnet skulle oprettes, nøje aftalt, hvorledes det skulle arrangeres med at få os i gruppen valgt ind, men det hele forløb glat og ganske efter planen, for vi foreslog simpelthen hverandre til jobbet, dog med undtagelse af Marius Jensen (kaldet Store Marius), der jo intet kendte til vore natlige gøremål i øvrigt.

Vagtvrnet blev af sognerådet forsynet med legitimationskort i november 1944.

Det blev imidlertid kun småsager, vi var ude for, små razziaer, som f.eks. kontrol af folks cyklelygter, men hensigten var jo også den, at gruppen som vagtværn fik rygdækning for vore egentlige opgaver i vor natlige færdsel til og fra skovene.

En spændende tid, hvor nerverne ofte var på højkant, da vi jo faktisk gjorde det nødvendige arbejde med livet som indsats, hvilken konsekvens man af og til kunne ligge lidt søvnløs over, ikke mindst en nat, hvor en 'spøgefugl' på vej hjem efter sjov i 'Hejmdal' lige trykkede på min ringeklokke ved 02.30-tiden, og det kunne jo betyde man blev afhentet og med hvad deraf fulgte. Så kunne man ikke sove mere den nat. En dame her i byen, hvis navn ikke skal frem, fortalte engang til mig, at hun udmærket vidste, hvad der foregik om natten. Jeg lod en bemærkning falde til gruppen, hvorefter damen fik en anonym opringning, der meddelte hende, at hvis ikke hun øjeblikkelig holdt tand for tunge og ophørte med sin sladder, ville hun blive afhentet i en nattetime og bragt til forhør. Det hjalp på damen, der ikke senere blev problemer med".

Her slutter V.K.As beretning

Vejkorset på Havemandsbakken:

Mange har sikkert bemærket et trækors lige efter Torbenfeldt med indskriften 25.6.1944, hvor vi er et par stykker, der har plantet ca. 400 tulipaner. Det står der til minde om kreatureksportør Frederik Wilhelmsen og hans chauffør Emanuel Larsen, begge Slagelse, der blev angrebet og dræbt af en engelsk

Mosquito jager. Wilhelmsens to børn, en otteårig datter blev lettere såret i ansigtet og den 22-årige søn, der var kommis hos Chr.F.Jensen, Jyderup slap uskadt.

I en bog, man kan låne på biblioteket, har Henrik Skov Kristensen i 1988 skrevet om 'Vestallierede luftangreb', siderne 510-525 om begivenheden.

Jeg vil derfor gerne benytte lejligheden til at mane de mange rygter i jorden, der i årenes løb har været fremsat om, at der skulle være tale om en værnemager eller lignende, der skulle have samarbejdet med tyskerne, for det er ren fantasi.

Piloten på Mosquitoen var wing commander John Braham, der sammen med sin navigatør Don Walsh havde været på en mission mod Barth i nordtyskland, men var af hyletoner i radioen klar over, at tyskernes radar havde opdaget dem, hvorfor de besluttede at afbryde missionen og vende næsen hjemad mod England via Østersøen og Sjælland. Her nede ved Havemandsbakken nær Torbenfeldt opdager de en sort bil, der viser sig at være en 7 personers Hudson Eight, og i pilot Brahams erindringer står der videre:

"Vi fløj med ca. ca. 350 km./t. og ser en sort bil køre ud af indkørslen til en herregård (altså Torbenfeldt), og da jeg var overbevist om, at det var en stabsvogn, trak jeg Mosquitoen op og rundt i et skrigende drej til vi var nede i ca. 150 m.højde. I det mindste kunne vi da uskadeliggøre hvem der nu måtte befinde sig i bilen, det kunne jo være en vigtig nazi eller endnu bedre et gestaposvin. Medens jeg hurtigt slog det elektriske sigte til, skubbede jeg forsigtigt pinden fremad og bragte maskinen ind i et fladt 400 km.s dyk. Bilen var ca. 800 meter væk. Måske troede folkene i den, at vi var tyske flyvere, som havde fredelige hensigter. Fra ca. 500 m.s afstand trykkede jeg på knappen. Maskinen sprang svagt og cockpittet fyldtes med kordit-tåger, da granater og projektiler sprøjtede ud fra vore kanoner og maskingeværer. Først hvirvlede skuddene skidt op fra grøften ved siden af bilen – så overdængedes den med panserbrydende og eksplosive granater. I min iver efter at ramme røg jeg næsten i jorden, men Don råbte: "Træk op" over radioen, og jeg trak pinden tilbage lige tidsnok til at komme klar af nogle små træer. Ud af øjenkrogen så jeg bilen skride ud i grøften med røgen væltende ud. "Færdig med ham" var Dons kommentar.

Såvidt skuddramaet. Braham og Don fortsatte nu i retning af Esbjerg, men tyskerne var klare over de nærmede sig og havde sendt 2 jagere op fra flyvestation Aalborg. For at gøre en længere historie kort: de blev skudt ned ved Holmslands Klit, men trods brand ombord i en motor, lykkedes det Braham at nødlande på strandbredden, hvor de inden længe blev fanget af tyskerne i klitterne.

Den tyske mesterpilot, der havde fået ram på den højt dekorerede Braham, var løjtnant Robert Spreckles i en Foché Wulf 190. De fik en kop kaffe af tyskerne efter tilfangetagelsen og blev efter afhøring sendt til en allieret fangelejr, Stalag Luft 3 i Tyskland det sidste års tid af krigen.

I øvrigt forblev Braham og Spreckels efter krigen venner for livet, for de mødtes i Paris i 1956 og holdt forbindelse ved lige som gentlemen, indtil Braham døde af en hjertesygdom i 1974. Braham var som nævnt overordentlig

højt dekoreret efter 30 nedskydninger. Spreckels med 45 nedskydninger var dekoreret med Jernkorset af 1.grad.

Morsom episode i Sørninge:

I dagene lige efter befrielsen 5.maj 1945 var folk opmærksomme på 'mistænkelige' personer, der jo kunne være landsforrædere, som jeg straks skal komme tilbage til. Min far fortalte der var blevet ringet oppe fra Sørninge, at der lå et par mistænkelige fyre i svinget ved gården, hvor nu Kirsten og Knud Holmegård bor. En gruppe blev sendt af sted, jeg mener der var en 4-5 bevæbnede personer, og da far og købmand Burø også var med, fik Burøs datter, Gerda, og jeg lov til at følge optøget, hvis vi holdt os lidt i baggrunden, da det kunne komme til skyderier. Vi traskede alle derop til fods, og så vidt jeg erindrer, nåede jeg i skydningen ikke at få sko på.

Vel ankommet til svinget ved Sørninge, dukkede Jens og Smidt Nielsen fra Kragedyssegård op bag gærdet, hvor de havde ligget på lur og er formentlig dem, der har slået alarm. De pegede hen på 2 sovende personer i en grøftekant, og de blev behørigt omringet med skudklare våben.

En af gruppens medlemmer pirkede til d'herrer, der rædselsslagne vågnede op af deres søde søvn. Efter en kort afhøring viste det sig, at der var tale om to af landevejene farende svende, der blot sov rusen ud!

Lidt slukørede over at være gået glip af en 'god fangst', vendte vi næsen hjemad, men benyttede dog lejligheden til at brænde lidt ammunition af inde i Knøsens grusgrav. Her fik også jeg lov at brage en salve på 50 skud af efter nøje instruktioner om, at jeg skulle holde rigtig godt fast i maskinpistolen, en svensk Husquarna model, der har magasinet siddende under løbet, så vi skulle holde godt fast, da denne type våben trækker kraftigt opad, når man skyder. For mig gik det fint, men Gerda, der også lige skulle prøve, holdt så godt fast, at skuddene nærmest pløjede ned i gruset og de sidste kugler landede lige foran hendes fødder, så det var godt der kun var nævnte 50 patroner i maskinpistolen!

Brøndum-banden:

Vi skal lige have en noget anden episode med fra netop den 5.maj.

Pastor Svend Borregård havde bedt mig cykle rundt med løbesedler hvorpå stod, at der ville blive afholdt frihedsmøde i præstegården om søndagen, hvor modstandsgruppen fremviste faldskærme og diverse våben.

Da jeg på rundturen når ud for Skamstrupvej 72, hvor nu Nietzsche bor, altså direkte ud for bageriet, kommer der en mindre gruppe herrer spadserende med – husker jeg tydeligt – nogle tasker eller små kufferter hængt op på en skovl de havde over skulderen. Jeg tænkte ikke noget særligt over det, før jeg senere på turen ser en lastbil med en gruppe frihedskæmpere køre ind ved smed Jørgen Hansen. Det viste sig bagefter, at sønnen, Børge Hansen (Børge smed) var løbet op til købmand Burø og havde fortalt, at der sad en sovende

mand i køkkenet, og at han havde en pistol stikkende ud af frakkelommen. Nå, min søster og jeg blev jo nysgerrige, for det så meget dramatisk ud, så vi stillede os op ved fortovskanten og så smedien blive omringet. Lidt efter kom de ud med en bagbundet herre, der senere viste sig at være Aage Mariegaard. Han blev uden videre smidt op i en lastbil som et stykke brænde, og jeg husker jeg var rystet over den meget grove behandling af et menneske. En af frihedskæmperne kom over til min søster og mig, fremviste to pistoler og sagde ordret: "Hvad er det for nogle fyre i huser her i Skamstrup". I mellemtiden var en anden gruppe, med landbetjent Quist Jensen i spidsen, blevet alarmeret og omringede Mørkøv stationsbygning, hvor to personer blev arresterede. Hvor resten af gruppen, jeg mødte var blevet af, véd jeg ikke den dag i dag, men det viste sig at være Danmarks mest berygtede mordere, der var blevet fanget. Navnet på gruppen var Brøndum-banden, der bestod af følgende: Henning Brøndum, (således kaldt fordi han elskede Brøndum snaps; et andet tilnavn var 'Snaps' eller 'Harald Jensen'). Videre Henning Bothildsen Nielsen (kaldet Perletand eller blot Perle) Svend Thybo Sørensen (dæknavn Kurt), Ib Nedermark Hansen (kaldet Johan), nævnte Aage Mariegaard, Robert Lund og Helge Erik Lindquist (dæknavn Helge). Brøndum har i Vestre Fængsel skrevet sine erindringer og har kaldt den: "Hellere hertug i helvede end slave i himmerig". Journalisten, V.Rauer Bergstrøm, der fik lov at nedskrive hans meriter, udtalte ved sit første besøg i Brøndums celle: "Nå sådan ser en masse-morder og landsforræder ud", hvorpå Brøndum med sine lyse, iskolde øjne og et skævt smil svarede: "Og sådan ser altså en lille bladlus ud - skade vi ikke mødte hinanden et par måneder før", hvorpå han krummede pegefingern på sin venstre hånd, hans 'skydehånd', om aftrækkeren på en imaginær pistol.

Skyldige i 162 drab, schalburgtager, og rædselsfuld tortur, blev disse syv dødsdømt ved samtlige instanser og blev den 9.maj 1947 fra kl. 01.00 om natten henrettede med ½ times mellemrum i et skydehus, der var opført på Redan 2, Holmen. En af de dødsdømte ønskede at blive skudt i kjole og hvidt, hvilket ønske blev afslået, da man ikke ønskede hverken narrestreger eller heltepositur. Andre bad om at blive fri for hættten over hovedet, hvilket også blev dem nægtet. Ligene blev straks efter kørt til Sundby eller Bisbebjerg krematorier.

Bertel Lindholm-Andersen

2. Medlem af modstandsgruppen i Skamstrup, Købmand Svend Burøs beretning med kommentarer og erindringer af datter Gerda Quist Jensen.

Hilsen til: Viggo, Veronika, Harald og Bruno

Pastor Borregaard ønskede at afholde et Møde i Præstegaardshaven på Aarsdagen for femte Maj og opfordrede en af Skamstrup Gruppens Medlemmer til at fortælle lidt om Gruppens arbejde under Besættelsen, Indholdet af dette Hæfte er Notater eller Kladde til den holdte Tale.

De første forberedelser til Skamstrup-Mørkøv Gruppen blev gjort i Foraaret 1944 og Gruppens endelige Sammensætning sluttet i Forsommeren. Den bestod da af 9 Mand plus en Elektriker (reserve).

Der skal ellers ikke nævnes Navne i denne Beretning men som en Undtagelse vil jeg fremhæve Skytte Nielsen, han var Sjælen i hele Foretagendet og en glimrende Organisator, altid kold og rolig.

Gruppen stod direkte under den allierede Overkommando og dens Opgave var Jernbanesabotage efter nærmere Ordre, alt blev nøje planlagt saa det var parat naar Ordre indløb, den kom for øvrigt aldrig, hvad der skulle udføres af den Slags blev udført af Folk fra Holbæk, men hvis det skulde svigte for dem, saa var vi parate.

Vi havde faaet Forbindelse med en Gruppe indenfor Modtagelsesorganisationen, som var ved at forberede sig paa Modtagelse af Vaaben og Sprængstof som skulle komme naar de mørke Nætter begyndte. Da der var Brug for mere Mandskab, spurgte de om vi havde Lyst til at give en Haand med, det havde vi selvfølgelig alle Lyst til.

Der var igen smaa Sammenkomster med Planlægning af det nye Arbejde, vi kunne jo ikke saa godt færdes paa Vejen om Natten uden en gyldig Grund, saa det blev aftalt at nogle skulde have Fiskegrejer med, andre var ude for at fange Krybskytter o.s.v. paa den Maade skulde alle have en gyldig Grund for det Tilfælde en tysk Patrulje skulde standse nogle af os.

Vi kommer nu til den 19/9, det Tidspunkt hvor det danske Politi blev arresteret og Dagen efter fik vi Meddelelse om at Politiet havde kørt en Politibil ind paa Gl. Jyderups Skoleplads og at der var 25 Karabiner i Bilen. Det blev aftalt med Jyderup Gruppen at vi skulde prøve at faa fat i de Vaaben, saa de ikke kom i Tyskernes Hænder. Om Aftenen tog 3 Mand fra Skamstrup af sted paa Cykel. Da de kom derover var det netop paa det Tidspunkt, at der var dansk Presse i Radioen, saa de gik i gang med det samme, fandt en stolpe og slog Ruden i stykker ind til Bilen, det gik ikke helt støjfrit til, men de trøstede sig med at Radioapparaterne rundt i Husene overdøvede Støjen. Uheldigvis viste det sig, at de ikke kunde faa fat i Vaabene fra den Rude der var slaaet ind, saa de maatte paa den igen og smadre en anden Rude.

Det gav igen en Del Spektakel, men den tyskkontrolerede Presseavis gjorde for en gangs Skyld god Gavn og overdøvede Spektaklet. De fik fisket 10 Karabiner ud af Vognen puttede dem i Sække, tog Byttet paa Nakken og kørte af sted til Skamstrup, stolte og glade for at de havde faaet skaffet Vaaben til hver Mand i Gruppen. Senere paa Natten hentede Jyderup Gruppen Resten af Vaabene.

Næste dag drøftede et Par Mand fra Gruppen om der ikke kunne dannes et Vagtværn, det vilde give Gruppens Medlemmer bedre Mulighed for at færdes ude om Natten.

Resultatet af Drøftelserne blev at en Kreds af Kommunens Mænd blev indbudt til et Møde og de fik forelagt Planen om et Vagtværn, den blev vedtaget.

Vagtværnet var en Kendsgerning 4 dage efter Politiets sorte Dag.

Gruppens Folk der nu samtidig blev en Del af Vagtværnets Medlemmer havde nu mere Arbejdsro, var der nogle der så dem ude om Natten saa var det Vagtværnet der arbejdede. For at bestyrke Troen paa os lavede vi bl.a. en Cykelrazzia, men der var ingen af de mørkelagte Cyklister der blev noteret, det var jo ikke det vi var ude efter. At Vagtværnet i det store og hele gjorde anden Gavn end at hjælpe med at dække over gruppen er en anden sag. Men jeg vil gerne her benytte Lejligheden til at fremføre en Tak til Kontrolraadet og de øvrige Vagtværnsfolk som gav os den Mulighed at vi fik Arbejdsro, ligeledes vil jeg ogsaa takke de Mennesker der paa forskellige andre Maader gav os en Haandsrækning naar vi havde brug for det.

Med Hensyn til Arbejdet med Modtagelserne foregik det paa den Maade at Modtagelseschefen fra København eller Amts-ledelsen kom ud til gruppelederen og sagde vi kunne vente en Modtagelse paa det i forvejen udsete sted, fra den og den Dato og at Modtagelsesdagen var den Aften den danske Presse fra England sendte en hilsen til f. Eks. Viggo eller Veronica, Harald og Bruno

Ved disse Modtagelser var der mange morsomme og spændende Situationer, men der var ogsaa mange strenge Arbejdstimer. Til den første Modtagelse hvor vi var med 30/9-44, det var for øvrigt den første Modtagelse her paa Sjælland, var der 14 Mand til at flytte 4 Tons Vaaben fra Marken og ind paa Skjulestedet i Skoven, vi havde ingen Køretøjer, kun de bare Næver og det gik frem og tilbage med saa meget vi kunde bære.

Vaaben og Sprængstof der blev sendt ned med Faldskærm, var pakket i containere, der vejede omkring 250 – 300 kg., saa de var jo ikke saa lette at løbe med, de blev derfor pakket ud paa Marken og i smaa partier baaret ind til Gemmestedet.

En anden Gang, 4 Dage senere, hvor Maskinen havde været forfulgt af tyske Jagere kastede han fra for stor Højde og upræcist, saa alle Skærmene faldt i Højskoven og blev hængende i Træernes Toppe, vi maatte saa op og save Grene af og lempe Skærm og Snore ned, det var Nytænding og kulsort Nat, alt Arbejde foregik ved Hjælp af Lommelygter og det blev næsten 7 om Morgenen før vi holdt op og da manglede vi to Skærme af de 24 nedkastede, de blev først fundet den næste Dag ca. 1 km. fra de andre.

Under saadan en Modtagelse arbejder som Regel flere Grupper sammen og den Aften var der en Gruppe med fra Ruds-Vedby det var mest unge Mænd og

de var meget nysgerrige, de spurgte hvor vi var fra og vi svarede vi var fra Aarhus og det var meget heldigt for da Ruds-Vedbyerne kom hjem snakkede de vidt og bredt om deres Oplevelser med det Resultat at de næsten alle blev arresteret og Skytten Dalskov og sønnen Frants fra Katstrup blev også taget.

Når saa mange forskellige Mænd der ikke kender hinanden, arbejder sammen maa de have et Kendeord. En Aften var Kendeordet Hitler - halter, det foregaar paa den maade, naar den ene hilser Hitler, skal den anden svare halter, saa er der Kontakt, de ved da de er Arbejdskammerater.

Den Aften Kendeordet var Hitler - halter, foregik Modtagelsen her i Kommunen, (**dengang Skamstrup-Frydendal**) saa vi spadserede derned, paa vejen kom der nogle Cyklister mod os, det var den forkerte Vej hvis det var Medhjælpere, senere kom de tilbage og kørte forbi os og da vi kom ud i Skoven stod de og var tilsyneladende lidt Raadvilde, en af os spurgte om de ikke kunde finde Vej og de spurgte om vi kendte en Mand der hed Hitler, jo det gjorde vi og han halter blev der svaret. "Aah Gudskelov" sagde de saa "vi kan ikke finde frem" vi tog dem saa med ud til Pladsen. Denne Aften gik Arbejdet meget let, vi havde Bil med og Tromlerne blev lempet op paa Bilen og fjernet med det samme.

Lige før den Modtagelse jeg nu har fortalt Dem om, rejste Skytte Nielsen til en anden Stilling som han allerede var tilbudt i Efteraaret 44, men som han afslog fordi han helst vilde være i Skamstrup til Krigens Ende. Tilbudet blev fornyet i Foraaret med sidste Frist for Tiltrædelse 1. April og da han ogsaa maatte tænke paa Fremtiden modtog han Tilbudet. Paa sin nye Bopæl udførte han et stort Arbejde indenfor Frihedsbevægelsen.

Vi stod i stadig Forbindelse med ham og han fulgte vort Arbejde med Interesse, vor Korrespondance kunde jo ikke foregaa aabentlyst, Engang vi havde faaet en Sending blev der skrevet et Brev der lød omtrent som:

Kære Fætter:

Det glæder mig at kunde meddele dig at vi i Nat har faaet en dejlig velskabt Dreng, Fødselen gik godt, men varede i 4 timer, baade Moderen og Drengen har det særdeles godt, alle i Byen var ivrige og tilbød deres Hjælp, der var endda en udensogns som der vidste det knob med Udstyret, der sendte os 17 Bletter...

Og saadan i den Stil fortsatte Brevet og han forstod jo udmærket at læse Brevet paa den rigtige maade.

Selvfølgelig er der ogsaa Skuffelser ved Modtagelserne, en Nat udeblev den ventede Sending, i Ventetiden fra Kl.12 Nat til 4 Morgen kom der kun en maskine over Pladsen, en Del af os der stod i Skoven var enige om at det var en tysk Jager, men Folkene paa Pladsen gav den det aftalte Signal, men den gav sig ikke til kende. Det var altsaa sikkert en Tysker og nu havde han pejlet Pladsen, det var vi jo ikke saa glade for, men det viste sig senere at det var et utroligt Held.

En Del af Folkene denne Nat var fra Holbæk og de var særligt skuffede over at have taget den lange vej forgæves.

Den Maskine der skulde kaste ned til os kunde ikke finde Pladsen men kastede sin Last ned paa en Plads, som ganske vist havde været benyttet før, men som nu efter at Ungarerne var kommet til Centralskolen, blev benyttet af dem som Øvelsesplads hver Dag. Et Par af Holbæk Folkene bemærkede paa hjemvejen til Holbæk de hvide Skærme paa Pladsen og fik travlt med at pakke Skærmene sammen, men Tromlerne maatte de lade ligge paa Marken. Bilerne var væk og alt Mandskabet paa vej hjem.

Da Morgenen kom marcherede Ungarerne ikke som sædvanlig til deres Øvelsesplads, men gennem Skamstrup og ud i Skoven paa det Omraade som var blevet pejlet af den tyske Maskine. Der var ca. 150 Mand og de gennemkrydsede Skoven hele Dagen og imens laa Tromlerne paa Øvelsespladsen.

Holbæk Folkene meldte deres Fund da de kom hjem og der blev sat Vagt i Nærheden for at have lidt Føling med Sagerne. Da ingen havde bemærket Tromlerne blev de hentet den paafølgende Nat. Af denne Sending blev to Tromler tabt, de var faldet ned i Nærheden af Kagerup og Tyskerne fik Meddelelse om det.

Foruden Modtagelser havde Gruppen ogsaa andre smaa Hverv at udføre, f. Eks. falske Legitimationskort til Folk der følte sig truet, Folk der var eftersøgt af Gestapo fik vi anbragt under betryggende Forhold.

Enkelte af Gruppens Folk havde ind imellem ogsaa andre Opgaver f. Eks var der en med til at bringe en Vaabensamling iland ved Øresund.

Transporten foregik pr. Fiskerbaad nogle tyske Patruljebaade de var i Nærheden maatte holdes ånde af en anden hurtiggaaende baad. Vaabene maatte færges ind med Robaade, det var et haardt og farligt Arbejde. Tyskerne havde ogsaa Patruljer inde paa Land, der kom dem paa temmelig nært Hold, men Vaabene kom i Land uden at der skete andet end at der faldt en Mand i Vandet.

Den 5. Maj fik vi Ordre til at møde i Holbæk. Vor Opgave der blev Vagttjeneste paa Amtmandsboligen og Bypatrulje. Vi var ikke ude for noget spændende under Opholdet der. Efter tre Dages forløb blev vi hjemsendt.

Skamstrup-Mørkøv gruppen

På befrielsesdagen gav gruppen møde i Holbæk, hvor dette billede er taget.

Vor Opgave var løst

På befrielsesdagen gav gruppen møde i Holbæk, hvor dette billede er taget. I forreste række fra venstre ses ukendt, Emil Larsen Skamstrup, Svend Burø Skamstrup, Erik Madsen Mørkøv, Erik Hovmøller Mørkøv, Helge Hansen Skamstrup og Herløv Hansen Skamstrup.

Svend Burøs beretning

Erindringer af episoder fra efter 5. maj ved Gerda Quist Jensen, datter af Svend Burø.

Da jeg var 12 år gammel, husker jeg, at nogle af gruppens medlemmer mødtes i købmandsgården på kontoret efter den 5. maj. Årsagen var at en sækfuld håndgranater skulle afmonteres. Der blev lagt aviser på bordet og efter reglementet blev håndgranaten afsikret og krudtet blev rystet ud af granaterne. Min Mor var ikke glad for seancen og fik os børn gennet ud af kontoret.

Modstandsfolkene fik hver en afmonteret håndgranat med som erindring.

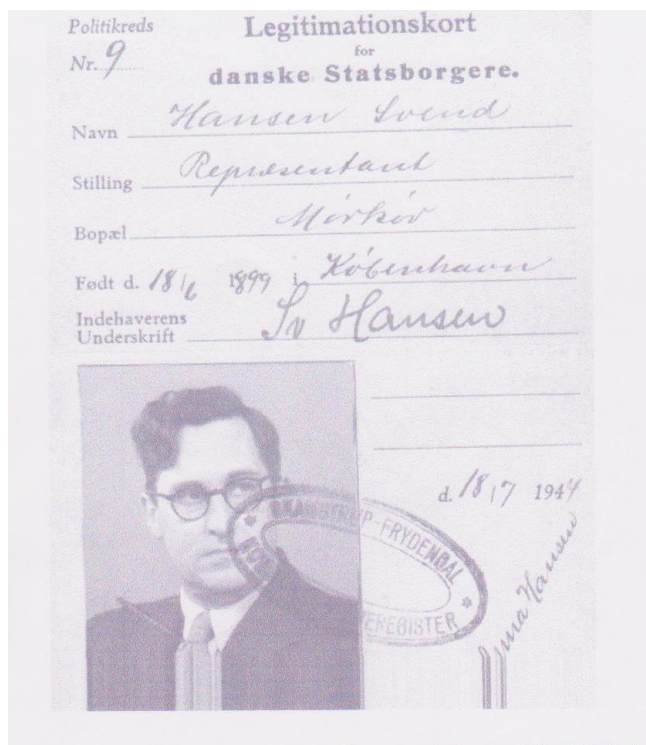
Nogle faldskærme blev også uddelt imellem gruppemedlemmerne, det var jo ikke til at opdrive stof, så det var kærkomment med noget tekstil. Der var bl.a. en der fik syet en brudekjole af en hvid faldskærm og en anden der fik nye gardiner i sit køkken, af en gul faldskærm.

Efterfølgende kan tilføjes at Skytten Dalskov og hans søn kom i Vestre Fængsel, men der skete dem ikke noget særligt, de kom velbeholdne tilbage ved krigens slutning.

Nogle af de våben som gruppen skulle opbevare, blev bl.a. gemt i skyttens hule, andet krigsmateriel, håndgranater og andet blev gemt i skolelærerens/degnens udhus under tørvene og andet i kirkens krypt under alteret, hvor der var meget tørt.

Billedet til højre.

Skytte Gunner Nielsens jordhule i Vinskoven. Her gemte han sig nogle gange under Krigen.

Der blev lavet falske legitimationskort til gruppens medlemmer i tilfælde af at de skulle "gå under jorden".

Formularerne blev nuppet fra det lokale kommune-kontor. Min Mor tog sig af at udfylde dem, da hendes skrift lignede sekretæren Anna Hansens.

DANMARKS FRIHEDSSANG

Kækt og trodsigt

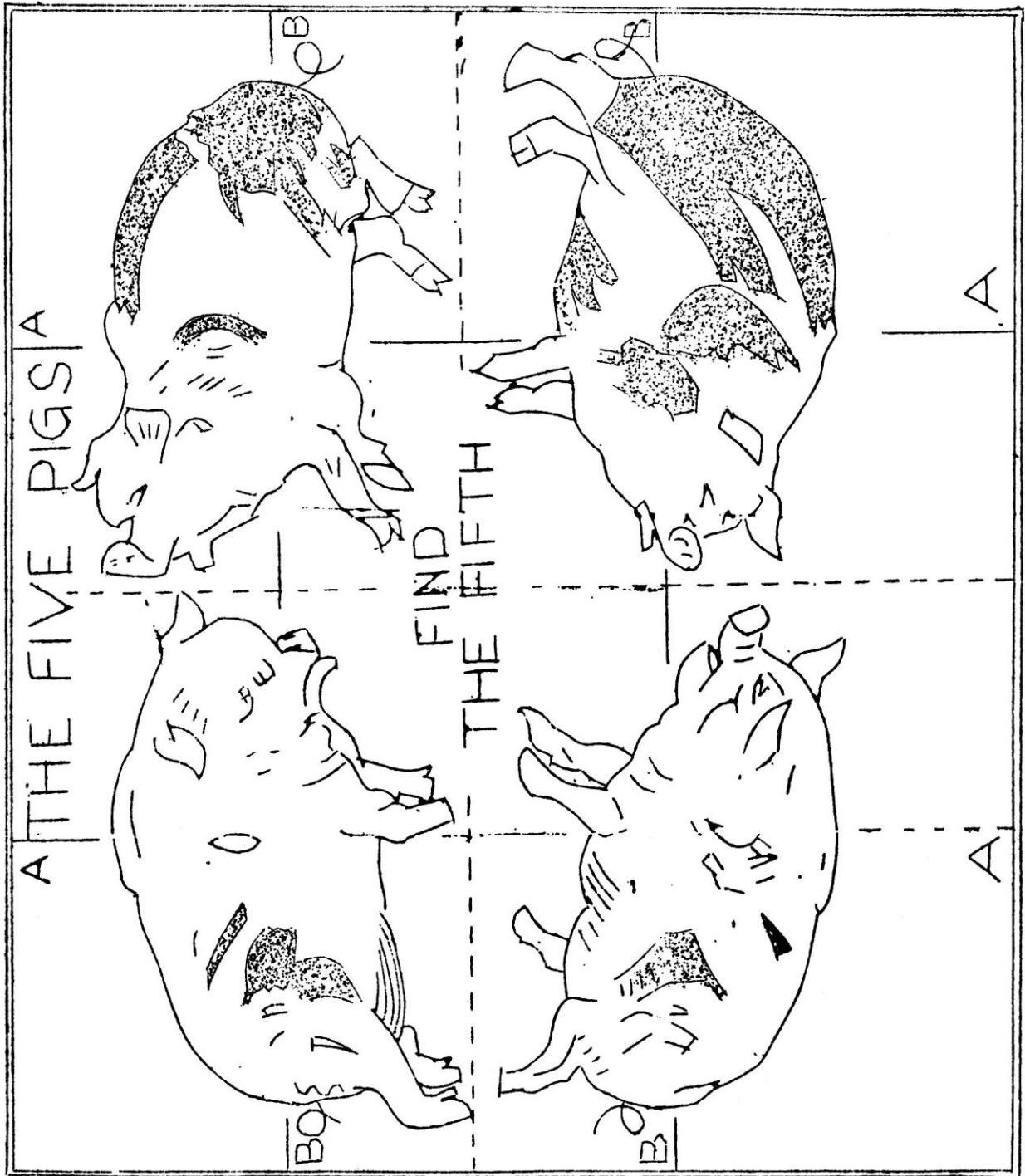
En Vin - ter lang og mørk og haard paa
Med Træng og Ter - ror gik de Aar, men
En Storm, en skyl - len - de A - pril. en

fem for - ban - de - de Aar har knu - get Lan - det i sin Favn med Kul - de og Sult og
nu gaar Vin - ter mod Vau Det sam - ler sam - men til en Ta, hvor Vin - ter og Vold skal
sid - ste nien - de A - pril. en Storm, der ren - ser Lan - det ud med Op - go - rets skar - pe

Savn, og der gik Slid paa Sko - ven, Skaar paa Skaar, og der gik Raad - den - skab i svæ - ge
du Paa Trods af Mord og Brund og Fæng sel er en Fol - ke - vil - je vok - set og brudt
Lud Fej al - le - vis - sen - grøn - ne væk og lad os se det fri - ske grøn - ne Land i -

Trær frem: gen. Gaa til Mod - stand, al - le dan - ske, al - le Mund som en, og gør Dan - mark frit

Udsendt af »FRIT DANMARK«

Fold A til A - og B til B ,
 saa faar De det femte Svin at se !

MORGENBLADET

Immer det dages dog paany, hvor Hjerterne Morgen vente

1. Aargang

Torsdag den 8. Marts 1945

Nummer 98

De danske Frihedskæmpere hyldes

I et særligt Kommunique fra General Eisenhower

Fra General Eisenhowers Hovedkvarter paa Vestfronten er udsendt et særligt Kommunique, der ved sin Omtale af Angrebene paa tyske Virksomheder og Interesser i Danmark kan tages som en Hyldest til vore Frihedskæmpere.

Det fremgaar af Generalens Kommunique, som er blevet oplæst i den engelske Radio, at især Sabotagen mod det danske Jernbanenet og de direkte Angreb paa tyske Transporter har haft væsentlig Betydning for de allieredes Operationer paa Vestfronten.

For os herhjemme er det naturligvis ikke nogen Nyhed, at de stadige Sprængninger paa Jernbanelinjerne har forsinket hvert eneste tysk Tog betydeligt. Det er fastslaaet ved flere Lejligheder. Men vi ser med Tilfredshed paa, at disse Anstrengelser fra den danske Modstandsbevægelses Side er blevet noteret og paaskønnet paa højeste Sted. Kommuniket kan endelig tjene til Overbevisning for de enkelte, som eventuelt har tvivlet paa Værdien af de Forsinkelser, Jernbanesabotagen har bragt tyske Operationer.

5 NYE HENRETTELSER

5 danske Frihedskæmpere er Tirsdag blevet henrettet af Tyskerne. — Navnene er:

*Kadet Erik Kopp Mikkelsen
Tømrem. Hagbart Friis Jensen
Arbejder Erik Johannes Andersen
Kontorist Ib Fischer
Mekaniker Helge Ove Jensen*

Udover Kendsgerningen foreligger i Øjeblikket intet om de nye Henrettelser. Udenrigsministeriet havde endnu i Gaar ikke modtaget Underretning fra de tyske Myndigheder om Eksekutionerne. Der skal muligvis bevares den samme Tavshed som om Henrettelserne i sidste Uge.

Der var fra tysk Side planlagt en Propaganda-Artikel, som skulde offentliggøres i Forbindelse med Meddelelsen om Henrettelsen af de 10 Frihedskæmpere. Imidlertid blev Artiklen standset, og Grunden hertil har, efter hvad det forlyder i velinformerede Kredse, været den, at Henrettelserne havde vakt Misfornøjelse i indflydelsesrige tyske Kredse. General Lindemann, der pressede Eksekutionerne igennem menes at have modtaget Reprimande fra Berlin, og man staar derfor meget uforstaaende overfor denne sidste Meddelelse om, at Lindemanns nye Kurs tilsyneladende fortsætter.

Den Mand, som forleden dræbtes paa Serridslevvej, var Kaptajn Erik Holst. Man ventede, som det fremgik af den censurerede Presse, at det var Oberst Riis Lassen, da Holst havde dennes Papirer i Lommen.

Kaptajn Erik Holst dræbt

Kaptajn Holst, hvis to Sønner, Kornet Poul Erik Holst og Civilingeniør Hugo Holst forinden Dræbet var blevet arresteret, kom hjem til sin Lejlighed, da han saa, at Gestapo opholdt sig i Hjemmet. Han forsøgte at undslippe, men i Gadedøren indhentedes han af en dræbende Kugle.

55 Politifolk til Frøslev

I Gaar Middags afgik en Transport fra København med Frøslev som Maal. Den medførte ca. 55 Politifolk, der resterede paa Københavns Politigaard. Det drejer sig hovedsagelig om Kriminalfolk.

Frihedskæmpere angrebet med Kanoner

Fuldtræffer i Beboelseshus i Sydhavnen

Under en vellykket Aktion, som Frihedskæmpere Tirsdag Eftermiddag rettede mod Hollesens Fabrik i Københavns Sydhavn, maatte HIPO tilkalde Assistance fra et nærliggende Marinefartøj. Dette fyrede med sine Kanoner, og en Fuldræffer gik igennem Køkken og Soveværelse i et Beboelseshus. Sabotørerne slap bort.

Forinden blev Maskinfabrikken dog grundigt ødelagt, bl. a. sprængtes et stort Hjørne af Bygningen helt bort.

Jernbanesabotørerne sover ikke

Det er snart længe siden, MORGENBLADET har bragt Enkeltheder fra Jernbanesabotagens Overdrev. Det skyldes Mangel paa Plads — ikke at Sabotørerne ligger stille, hvilket disse Tal fra de sidste Døgn Sabotage paa Jernbanelinjerne kan bevidne: 5 Sprængninger mellem Silkeborg og Svejebak, 6 mellem Silkeborg og Resenbro, 5 mellem Aalborg og Nørresundby, 5 mellem Skanderborg og Hylke, 12 mellem Røde Kro og Hovslund, 3 mellem Skanderborg og Alken.

Gestapo-Aktion mod Militærpersoner

I de sidste Dage er flere danske Officerer blevet arresteret. Blandt de anholdte er Oberst Thiemroth, Orlogskaptajn B. V. Clausen, Kaptajnerne Tage Hansen og Møllerup og de fire Søkadetter Kærgaard, Hjort Jensen, Koch Michaelsen og Frennow. De to sidste saaredes under Anholdelsen.

Gestapo har arresteret cand. jur. Ludvig Reventlow, der er Medhjælper hos Anklagemyndigheden.

Redaktør Andersen, Ritzaus Bureau, er frigivet fra Frøslev.